

ĐẨY MẠNH THỰC HÀNH TIẾT KIỆM, CHỐNG LÃNG PHÍ THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

TS. ĐINH NGỌC GIANG*
- THS. NGUYỄN THỊ HỒNG HẠNH**

1. Kết quả thực hành tiết kiệm, chống lãng phí thời gian qua

Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí được Quốc hội ban hành ngày 29/11/2005, có hiệu lực thi hành từ ngày 01/6/2006 đã tạo cơ sở pháp lý quan trọng cho việc tổ chức thực hiện. Qua hơn 7 năm triển khai, công tác này đã đạt được một số kết quả sau:

Thứ nhất, về quản lý, sử dụng ngân sách nhà nước. Chính phủ đã chỉ đạo các bộ, ngành, địa phương thực hiện tiết kiệm 10% dự toán chi thường xuyên để tạo nguồn cải cách tiền lương. Riêng 6 tháng đầu năm 2011, tổng số chi thường xuyên cắt giảm là 3.857,7 tỷ đồng; trong đó, khối cơ quan trung ương là 900 tỷ đồng, địa phương là 2.957,7 tỷ đồng¹. Nhiều đơn vị sự nghiệp sau khi được giao quyền tự chủ đã hoạt động có hiệu quả cao hơn: khối bộ, ngành trung ương có 137 đơn vị, tiết kiệm được 831 tỷ đồng; khối địa phương có 1.579 đơn vị, tiết kiệm được 1.430,8 tỷ đồng².

Thứ hai, về đầu tư xây dựng cơ bản. Các bộ, ngành, địa phương thực hiện nghiêm túc chủ trương của Đảng và Nhà nước, tích cực đẩy nhanh tiến độ giải ngân thực hiện dự án. Rà soát, cắt giảm và sắp xếp lại đầu tư công, tập trung vốn cho các công trình quan trọng, cấp bách, sắp hoàn thành nhằm

thực hiện mục tiêu kiềm chế lạm phát, ổn định kinh tế vĩ mô, đồng thời góp phần sử dụng có hiệu quả nguồn vốn đầu tư của Nhà nước trong bối cảnh khó khăn của nền kinh tế.

Thứ ba, về quản lý, sử dụng trụ sở làm việc, nhà thuộc sở hữu nhà nước, tài sản, thiết bị làm việc, đất đai và tài nguyên thiên nhiên. Về cơ bản bảo đảm đúng mục đích, đúng định mức, tiêu chuẩn, góp phần tiết kiệm chi tiêu công, hạn chế hậu quả gây lãng phí.

Thứ tư, về quản lý, sử dụng lao động và thời gian lao động khu vực nhà nước. Trong những năm qua, tổ chức bộ máy các bộ, ngành, địa phương đã được sắp xếp, kiện toàn theo hướng tinh gọn, nâng cao hiệu quả. Thủ tục hành chính được đơn giản hoá theo hướng nhanh gọn, tạo thuận lợi cho cá nhân, tổ chức tiếp cận và thực hiện, góp phần hạn chế lãng phí về thời gian giải quyết công việc, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước.

Thứ năm, về quản lý, sử dụng vốn và tài sản nhà nước tại doanh nghiệp. Theo báo cáo của 12 tập đoàn, tổng công ty 91, trong 5 năm đã tiết kiệm được trên 13.738 tỷ đồng chi phí sản

* Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh

** Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

xuất - kinh doanh và chi phí đầu tư xây dựng. Thực hiện Nghị quyết số 11/2011/NQ-CP ngày 24/02/2011 của Chính phủ về những giải pháp chủ yếu tập trung kiềm chế lạm phát, ổn định kinh tế vĩ mô, bảo đảm an sinh xã hội, trong năm 2011, các tập đoàn kinh tế và tổng công ty nhà nước đã rà soát, cắt giảm, đình hoãn, giãn tiến độ 907 dự án đầu tư với tổng số vốn là 39.212,2 tỷ đồng³.

Thứ sáu, về thực hành tiết kiệm chống lãng phí (THTKCLP) trong sản xuất và tiêu dùng của nhân dân. Nhiều cán bộ, công chức và các tầng lớp nhân dân đã gương mẫu thực hiện việc cưới, việc tang theo nếp sống văn minh trên tinh thần tiết kiệm. Nhiều địa phương đã đẩy mạnh việc tuyên truyền, vận động nhân dân THTKCLP trong sản xuất và tiêu dùng...

2. Những yếu kém và bất cập

a. Tình trạng lãng phí chưa ngăn chặn được, vẫn còn xảy ra ở nhiều lĩnh vực

Trong quản lý, khai thác, sử dụng tài nguyên, tình trạng lãng phí còn khá phổ biến và xảy ra đối với hầu hết tài nguyên, nhất là tài nguyên đất, đặc biệt vấn đề “quy hoạch treo”, “dự án treo”, “giải phóng mặt bằng treo” chưa được khắc phục, dẫn đến hiệu quả sử dụng đất thấp. Cả nước hiện có 5.828 tổ chức vi phạm về giao đất, sử dụng đất với diện tích hơn 73.992 ha, trong đó có 521 cơ quan nhà nước vi phạm về đất đai với diện tích 2.480,47 ha. Từ năm 2007 đến tháng 10/2011, qua thẩm tra, phê duyệt quyết toán vốn đầu tư của 186.049 dự án đã phát hiện, giảm trừ các khoản đề nghị quyết toán không đúng chế độ trên 5.863 tỷ đồng⁴. Trong 7 tháng đầu năm 2012, Kho bạc Nhà nước phát hiện trên 31.300 khoản chi thường xuyên chưa

thực hiện đúng thủ tục, chế độ quy định, đã từ chối thanh toán trên 371 tỷ đồng...

b. Việc THTKCLP ở một số nơi còn mang tính hình thức

Những năm gần đây, tình trạng tiết kiệm “được một, mất hai” được nhiều phương tiện thông tin phản ánh: có nơi giám sát tiết kiệm điện bằng cách cứ mỗi máy điều hoà nhiệt độ lại được gắn kèm theo nó là một đồng hồ đo lượng điện tiêu thụ hoặc có một tỉnh phát Ipad trị giá trên chục triệu đồng cho đại biểu HĐND để tiết kiệm tiền in tài liệu (số tiền đủ để cấp tài liệu bằng bản giấy cho đại biểu đến hàng chục năm). Không những thế, một số đại biểu không dùng Ipad để đọc tài liệu, mà dùng để... chơi điện tử, “giết” thời gian trong lúc họp⁵.

Quá trình thực hiện Luật đã bộc lộ những hạn chế như: thiếu chế tài xử lý, thiếu cơ chế tổ chức thực hiện. Phạm vi và đối tượng điều chỉnh của Luật quá rộng, bao trùm các lĩnh vực quản lý kinh tế - xã hội, nên không thể có những chế tài cụ thể đối với những hành vi vi phạm. Mặt khác, sự chồng lấn giữa Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí với các luật đã ban hành như Luật Phòng, chống tham nhũng, Luật Đất đai, Bộ luật Dân sự... đã làm hạn chế sự độc lập của Luật này. Mặc dù, có tới 40 điều, khoản quy định trực tiếp từ xử phạt, kỷ luật, bồi thường thiệt hại do lãng phí, thậm chí truy cứu trách nhiệm hình sự do vi phạm nhưng trong thời gian qua chưa có trường hợp nào bị kỷ luật, xử phạt.

3. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào THTKCLP

Từ những dẫn chứng cụ thể và phân tích trên cho thấy, việc THTKCLP chưa đem lại hiệu quả thực sự, chưa tạo

được bước chuyển biến rõ rệt, chất lượng quản lý và sử dụng các nguồn lực của quốc gia vẫn còn lãng phí và chưa hợp lý. Trong điều kiện tình hình kinh tế đất nước còn nhiều khó khăn, việc ý thức lại về vấn đề này theo lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh để nâng cao nhận thức và hành động của mỗi cá nhân, tổ chức và toàn xã hội lại càng trở nên cấp thiết. Để việc THPTKCLP trở nên thiết thực hơn, trong thời gian tới, cần thực hiện tốt các nội dung sau:

Thứ nhất, nâng cao ý thức trách nhiệm của mỗi một cán bộ, đảng viên và nhân dân, trước hết từ cán bộ lãnh đạo, quản lý. Trong công tác tư tưởng, Chủ tịch Hồ Chí Minh yêu cầu phải sửa chữa những ý nghĩ sai lầm như: tham ô là có tội, song lãng phí chỉ là một khuyết điểm; những người có công với cách mạng, thì tham ô, lãng phí chút đỉnh, cũng nên tha thứ họ; nước ta nghèo, không có gì mà tiết kiệm; cơ quan ta không có gì mà lãng phí; không phải cơ quan kinh tế tài chính, thì không có gì mà tham ô, lãng phí... Người cũng nhắc nhở, ai cũng phải tiết kiệm, chống lãng phí. Hiện nay, chúng ta cứ hô hào, cứ phát động THPTKCLP, cứ thấy lãng phí ở phạm vi, lĩnh vực khác chứ không phải chỗ mình, ngành mình. Cấp uỷ, chính quyền, đoàn thể nhân dân và cán bộ, đảng viên cần xác định THPTKCLP là “nhiệm vụ hàng ngày và nội dung sinh hoạt hằng tháng của chi bộ, cơ quan, tổ chức; cần tăng cường tuyên truyền, giáo dục để cán bộ, đảng viên và nhân dân hiểu đúng và thực hiện nghiêm chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về thực hành tiết kiệm, chống lãng phí”⁶.

Phát huy sự gương mẫu của cán bộ, đảng viên nói chung và của người đứng đầu trong hệ thống chính trị từ trung ương đến cơ sở làm động lực, làm cơ sở

bền vững cho việc THPTKCLP trong toàn xã hội. Theo Hồ Chí Minh: một tấm gương sáng còn hơn hàng trăm bài phát biểu. Do đó, cần phát huy sự gương mẫu trước hết ở mỗi cán bộ, mỗi đảng viên, mỗi một người đứng đầu theo Chỉ thị số 21-CT/TW ngày 21/12/2012 của Ban Bí thư về việc đẩy mạnh THPTKCLP: Cán bộ lãnh đạo, quản lý, đảng viên các cơ quan trung ương phải gương mẫu chấp hành các quy định của trung ương và địa phương về việc cưới, việc tang, lễ hội...

Thứ hai, THPTKCLP gắn liền với chống bệnh quan liêu. Hồ Chí Minh chỉ rõ tác hại của bệnh quan liêu đối với tham ô, lãng phí: những người và những cơ quan, lãnh đạo mắc bệnh quan liêu thành thử có mắt mà không thấy suốt, có tai mà không nghe thấu, có chế độ mà không giữ đúng, có kỷ luật mà không nắm vững. Kết quả là những người xấu, những cán bộ kém tha hồ tham ô, lãng phí. Vì vậy “muốn trừ sạch nạn tham ô, lãng phí, thì trước mắt phải tẩy sạch bệnh quan liêu”⁷. Cần coi trọng công tác kiểm tra, kiểm soát, giám sát trong Đảng, trong cơ quan nhà nước gắn với giám sát của các đoàn thể nhân dân, góp phần nâng cao ý thức trách nhiệm của mỗi người trong việc sử dụng, tiêu dùng thời gian, tiền của, công sức của cá nhân, của tập thể, phải phát huy vai trò, trách nhiệm của cấp uỷ, chính quyền, đoàn thể, đồng thời phải dựa vào nhân dân vì “dân chủ là dựa vào lực lượng quần chúng, đi đúng đường lối quần chúng. Cho nên, phong trào chống tham ô, lãng phí, quan liêu ắt phải dựa vào lực lượng quần chúng thì mới thành công”. Tham ô, lãng phí, quan liêu là thứ “giặc ở trong lòng”. “Nếu chiến sỹ và nhân dân ra sức chống giặc ngoại xâm mà quên chống giặc nội xâm, như thế

là chưa làm tròn nhiệm vụ của mình”⁸.

Trong điều kiện hiện nay, chúng ta nhất thiết phải cần, kiệm để thực hiện công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, phải khắc phục xu hướng chạy theo xã hội tiêu dùng, lối sống xa hoa lãng phí, tình trạng “cha chung không ai khóc”, cơ chế phân phối bình quân, cào bằng, lãng phí của công, thói quen tiêu “tiền chùa” đã và đang nổi lên như một quốc nạn.

Thứ ba, sửa đổi, bổ sung Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí sao cho dễ thực hiện, hiệu lực, hiệu quả. Hiện tại, Luật này vẫn còn nhiều bất cập và đang trong quá trình lấy ý kiến sửa đổi, bổ sung. Ngay trong phiên họp ngày 18/3/2013 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội thảo luận về “Dự án Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí (sửa đổi)”, Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Sinh Hùng đã nhận xét: “Đọc hết cả luật mà không biết cái gì gọi là lãng phí để mà chống, không biết làm thế nào để thực hành tiết kiệm, cái chỗ mà làm được thì luật khác nó nói mất rồi”⁹. Điều quan trọng ở đây là Luật cần đưa ra được lĩnh vực nào, mảng nào đang lãng phí, từ đó thiết kế những điều khoản cụ thể để điều chỉnh hành vi lãng phí. Có như vậy, Luật mới có thể đi vào cuộc sống.

Quy định về các biện pháp thực hiện công khai, minh bạch trong quản lý và sử dụng tài sản, vốn, tài nguyên, cơ chế phát hiện lãng phí, trách nhiệm xử lý thông tin phát hiện lãng phí và công tác thanh tra, kiểm tra, kiểm toán trong Dự thảo Luật (sửa đổi) chưa đầy đủ, chưa thể bảo đảm hình thành một cơ chế đấu tranh chống các hành vi gây lãng phí một cách hiệu lực, hiệu quả. Vì vậy, Dự thảo này cần bổ sung các quy định chi tiết hơn về công khai,

minh bạch việc quản lý sử dụng tài sản, tiền vốn, tài nguyên trong hoạt động sản xuất - kinh doanh; cơ chế khuyến khích phát hiện hành vi lãng phí, hình thức thông tin, cơ quan và tổ chức tiếp nhận thông tin; trách nhiệm xử lý thông tin kịp thời; quy định cụ thể hơn về kiểm tra, thanh tra, kiểm toán, bao gồm cả kiểm toán nhà nước và kiểm toán nội bộ về THPTKLP, theo đó, các hoạt động này phải được tăng cường hơn so với hiện nay, bảo đảm tính thường xuyên, bao quát các lĩnh vực thường xuyên xảy ra lãng phí... Xây dựng chế tài đủ mạnh để xử lý cá nhân, tổ chức để xảy ra lãng phí.

Trong điều kiện đất nước còn khó khăn, mỗi người dân Việt Nam nói chung, mỗi cán bộ, đảng viên nói riêng càng không được phép quên đi truyền thống cần cù, tiết kiệm đã có từ bao đời nay của dân tộc, quyết tâm THPTKLP theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Điều đó không chỉ khẳng định bản sắc văn hoá riêng của dân tộc, mà quan trọng hơn, còn tăng thêm nội lực cho sự phát triển đất nước trong kỷ nguyên toàn cầu hoá □

Chú thích:

1. Báo cáo số 122/BC-CP ngày 19/7/2011 của Chính phủ về tình hình kinh tế - xã hội và ngân sách nhà nước 6 tháng đầu năm, các nhiệm vụ, giải pháp trong 6 tháng cuối năm 2011.

2, 3. Báo cáo số 125/BC-CP ngày 18/5/2012 của Chính phủ. Sơ kết 5 năm triển khai thực hiện Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí.

4. <http://duthaoonline.quochoi.vn>

5. <http://daidoanket.vn>

6. Chỉ thị số 21-CT/TW ngày 21/12/2012 của Ban Bí thư về việc đẩy mạnh thực hành tiết kiệm, chống lãng phí.

7, 8. Hồ Chí Minh. Toàn tập, Tập 6, H. NXB Chính trị quốc gia, 2000, tr. 490 - 495, 436.

9. <http://vneconomy.vn>